

Společné prohlášení České limnologické společnosti a České vědeckotechnické vodohospodářské společnosti k hospodaření s vodou v České republice

Dopady dlouhodobého sucha na krajinu a vodní zdroje se stále prohlubují. Sucho meteorologické v podobě nedostatku a nerovnoměrného rozdělení srážek doprovází sucho zemědělské a následně i sucho hydrologické. Vodu postrádáme v krajině, ve vodních tocích, mokřadech, lužních lesích, vodních nádržích a v hlavně v podzemí, kde je monitorován stálý pokles hladin podzemních vod. Vodní zdroje jsou omezené, zásoby podzemních vod nejsou schopny pokrýt potřebu pitné vody pro obyvatelstvo, a proto je v České republice napojeno 5,5 mil. obyvatel na povrchové vodní zdroje – na vodárenské nádrže.

Vodohospodáři a limnologové hledají společnou cestu, jak naší krajině pomoci udržet na našem území ničím nenahraditelnou vodu pro přírodu a člověka a zmírnit dopady sucha a povodní. Obě zájmové skupiny sice naplňují odlišné povinnosti, mají jiná práva, cíle i zodpovědnost, ale společný mají zájem o udržení tří klíčových společenských priorit. Je to jednak kvalitní životní prostředí s funkční a zdravou krajinou poskytující produkční, regulační a kulturní ekosystémové služby, pro což je voda nutným předpokladem, jednak zajištění zásobování obyvatelstva a klíčových sektorů hospodářství kvalitní vodou jako základní služba v moderní společnosti a konečně, na stejné úrovni, i ochrana zdraví a majetku před negativními účinky hydrologických extrémů (povodní a sucha).

Jsme si vědomi, že hospodaření s vodou v naší zemi je závislé na srážkách, jako jediném zdroji vody. Jejich množství je však omezené a může se v čase a prostoru významně měnit. Navíc v průměru 70 % vody spadlé na zem ve srážkách se vrací ve formě výparu a transpirace rostlin. V suchých a horkých letech to v některých povodích je až 90 %. Musíme být tedy schopni tyto omezené a zranitelné zdroje efektivně využívat pro zvyšování kvality života v České republice a zvyšování naší odolnosti vůči vznikající nejistotě. To se neobejde bez změny přístupu!

Proto vodohospodáři a limnologové vnímají krajinu jako celek, kde zemědělská půda, lesy, rybníky, nádrže, mokřady, vodní toky a jejich nivy, ale i zástavba a podzemní vody zasahují do vodního koloběhu a tento koloběh ovlivňují. Společným cílem není jen řešení důsledků – dopadů sucha, ale i podpora koloběhu vody od první kapky, která spadne na zem, až po využití odtékající vody systémem vodních toků.

Koloběh vody je člověkem negativně ovlivněn, což spolu se zvyšujícími se teplotami, extrémním nárůstem počtu tropických dnů i nocí vede k vysokým ztrátám vody z celého území. Nápravu je třeba hledat na počátku tohoto koloběhu, v půdě, kde začíná cesta vody po každém dešti. Necitlivým způsobem změněná krajina a špatnou zemědělskou praxí utužená zemědělská půda nejsou schopny vodní vláhu udržet, umožnit infiltraci povrchové vody do podzemí, bránit povrchovému odtoku a následné erozní činnosti. Ta umocňuje vyplavování živin, odplavování organické hmoty a ze zemědělské úrodné půdy se stává horninové prostředí s nepropustným izolátorem utužené zeminy v hloubce pod úrovní orby.

Důsledkem je zhoršené doplňování zásob podzemních vod, negativně ovlivněný malý vodní cyklus a mikroklima v krajině, zvyšující se teploty ve volné krajině a snížení kvality povrchových vod v síti vodních toků a nádrží.

Společným zájmem vodohospodářů a limnologů je pozitivní ovlivnění koloběhu vody včetně její ochrany ve všech částech vodního cyklu, ale rovněž ochrany před negativními účinky vodního živlu. Toho je třeba dosáhnout opatřeními přírodě blízkými i technickými, která se budou vzájemně doplňovat.

Společně vyzýváme českou společnost k novému pohledu a podpoře při zadržování vody v krajině a při ochraně před jejími extrémy, kde prioritou musí být:

- Změna hospodaření na zemědělské půdě
- Zadržování vody v krajině a zpomalení jejího odtoku
- Infiltrace povrchových vod do vod podzemních
- Zvýšení akumulace povrchových vod ve vodních nádržích
- Účelné a efektivní hospodaření se zdroji povrchových a podzemních vod v hydrologicky ucelených povodích

Výše uvedený systém bude zohledňovat základní cíle rozdělené na samostatná opatření:

- k překlenutí krátkodobého sucha (revitalizace, systém drobných nádrží, mokřadů a přírodě blízkých opatření)
- k překlenutí dlouhodobého sucha (infiltrace povrchových vod do vod podzemních, akumulace povrchových vod v zásobních prostorách vodních nádrží apod.)
- ke snížení rizika povodní (omezení povrchového odtoku a erozních jevů v krajině, retence v nádržích, ochrana sídel)

Tato opatření společně tvoří synergický efekt, vzájemně si nekonkurují a společně zmírňují dopady změny klimatu na naše území. Systém je nezbytné doplnit o doprovodná opatření ke zmírnění dopadů zejména na biotu výstavbou přednádrží, litorálních pásem, zahrnující zmírňující opatření u významných vodohospodářských staveb a doprovodná kompenzačních opatření v navazujících vodních útvarech.

V Praze 28. března 2019